



ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Кафедра теорії і історії мистецтв	Рік навчання	1
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Цикл професійної підготовки
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестри	2

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОГО МИСТЕЦТВА

Семестр 2

Викладач	Мельничук Людмила Юріївна, кандидат мистецтвознавства
E-mail	ludmel11@ukr.net
Заняття	<u>Семестр 2 (весняний)</u> За розкладом
Адреса	к. 205, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв, 11
Телефон	057 706-02-81 (кафедра ТІМ)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є спілкування у телеграм-чаті групи в робочі дні 10.00-16.00 (запитання, пропозиції, повідомлення). У випадку дистанційного навчання роботи для зарубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача: 1) в *темі* листа: назва дисципліни – ТМ 2) файли підписувати: *прізвище_ завдання*.
Розширення: текст — docx, ілюстрації — jpeg, pdf.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Знання «Історія зарубіжного мистецтва» (Мистецтво давнини), «Історія світової культури», «Теорія мистецтв», «Міфологія» тощо.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Підручники з історії образотворчого мистецтва, альбоми, ілюстративний матеріал згідно тем курсу, сайти провідних музеїв світу, України, Харківського художнього музею.

Методичні рекомендації

Мельничук Л.Ю. Історія зарубіжного мистецтва. Образотворче мистецтво від давнини до XVI ст.: навчально-методичний комплекс для здобувачів вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», ОПП «Мистецтвознавство» першого бакалаврського рівня вищої освіти. – Х., 2020. – 186 с.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Сайти провідних музеїв світу, України, Харківського художнього музею

Музеї Ватикану - m.museivaticani.va

Галерея Уффіці (Флоренція) - uffizi.it

Лувр - louvre.fr

Британський музей - britishmuseum.org

Музей Прадо - museodelprado.es/the-collect.

Музей мистецтв ім. Ханенків, Київ khanenkomuseum.kiev.ua

Музей східного і західного мистецтва, Одеса
museum.odessa.ua

Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Возницького
<https://lvivgallery.org.ua>

Харківський художній музей artmuseum.kh.ua

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет, екран. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word, сайти музеїв світу і України

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Історія зарубіжного мистецтва» викладається здобувачам вищої освіти спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», ОПП «Мистецтвознавство» першого бакалаврського рівня вищої освіти.

Метою дисципліни є ознайомлення здобувачів во з основними етапами й особливостями розвитку образотворчого мистецтва Візантії і країн Західної Європи епохи середньовіччя, досягненнями протягом більше як 1000 років та наслідуванням у різних країнах традицій цього часу, набутті студентами системних знань з історії мистецтва.

– *Завданнями* дисципліни є засвоєння здобувачами во знань з історії ранньохристиянського і візантійського образотворчого мистецтва, середньовічного мистецтва в Західній Європі як складової частини історії світового мистецтва;

– формування цілісного уявлення про періоди, напрямки і особливості, види та жанри образотворчого мистецтва середньовіччя;

– створення необхідної системи теоретичних знань, важливих для розуміння рушійних сил та закономірностей розвитку художньої системи Візантії; ознайомлення з відомими художниками та основними пам'ятками образотворчого мистецтва, їхньою роллю та значенням у становленні і розвитку тенденцій, стилів та напрямків у мистецтві;

– розкриття основних стильових ознак перших загальноєвропейських стилів у мистецтві

– уявлення про історіографію мистецтва середньовіччя, видатних дослідників, їхні праці;

– ознайомлення з найбільш видатними колекціями творів мистецтва середньовіччя у музеях світу;

– виховання шанобливого і дбайливого ставлення до мистецько-культурної спадщини;

– ознайомлення з основними пам'ятками образотворчого мистецтва середньовіччя;

– використання фахової літератури, інтернет-ресурсів;

– ознайомлення з найбільш видатними колекціями творів середньовічного мистецтва

у музеях світу;

- розширення культурного і творчого діапазону мистецтвознавця-фахівця;
 - розвиток навичок образно-стилістичного аналізу творів та пам'яток мистецтва, роботи з літературними джерелами, інтернет-ресурсами за проблематикою курсу.
- *Загальні компетентності:*
- ЗК2 Здатність зберігати і примножувати культурномистецькі, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство.
 - ЗК3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
 - ЗК5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
 - ЗК6 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 - ЗК7 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
 - ЗК9 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
 - ЗК11 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
 - ЗК12 Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- *Фахові компетентності :*
- ФК2 Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.
 - ФК6 Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.
 - ФК9 Здатність використовувати професійні знання у практичній мистецтвознавчій діяльності.
 - ФК12 Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.
- *Програмні результати навчання :*
- ПР 5 Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.
 - ПР9 Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.
 - ПР14 Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.
 - ПР17 Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 2. «Мистецтво доби середньовіччя» (образотворче мистецтво) складається з двох змістових модулів: «Мистецтво Візантії», «Мистецтво середніх віків в Європі.» і розрахований на 120 годин, з яких 60 год. аудиторних (32 – лекційні, 28 – семінарські заняття), 60 год. – самостійна робота; для здобувачів во заочної форми навчання – 10 аудиторних та 110 годин самостійної роботи.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 3.

Мистецтво Візантії

- Тема 1.* Вступ до вивчення мистецтва Візантії. Ранньохристиянське мистецтво I – IV ст.
- Тема 2.* Мистецтво ранньовізантійського періоду V – VII ст.
- Тема 3.* Мистецтво періоду іконоборства (726–843 рр.)
- Тема 4.* Мистецтво середньовізантійського періоду. Македонське відродження
- Тема 5.* Мистецтво Комніновської династії (1056–1204)
- Тема 6.* Мистецтво пізньовізантійського періоду. Палеологівський ренесанс
- Тема 7.* Візантійська спадщина у країнах східного православ'я

Змістовий модуль 4.

Мистецтво середніх віків в Європі

- Тема 8.* Вступ до вивчення мистецтва середньовіччя. Дороманське мистецтво.
- Тема 9.* Особливості романського стилю. Мистецтво Оттонівської імперії
- Тема 10.* Мистецтво Франції, Німеччини періоду романіки
- Тема 11.* Мистецтво Італії, Іспанії, Англії періоду романіки
- Тема 12.* Особливості готичного мистецтва. Мистецтво Франції
- Тема 13.* Мистецтво Німеччини періоду готики.
- Тема 14.* Мистецтво Англії, Іспанії періоду готики
- Тема 15.* Середньовічне мистецтво Центральної і Північної Європи.
- Тема 16.* Мистецтво Італії періоду готики. Проторенесанс. Інтернаціональна готика.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних, практичних занять, самостійної роботи.

Здобувачі во мають самостійно опрацювати окремі теми під час підготовки до семінарських занять, модульних контрольних робіт, тестувань, конспектування літературних джерел. Зміст самостійної роботи складає пошук наукової інформації та презентацію її на практичних завданнях або письмовий виклад. У самостійній роботі використовуються базова і допоміжна література, І-нет джерела, відомості про відвідування музейних зібрань.

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 2. Мистецтво середньовіччя

	<i>Змістовий модуль 3. Мистецтво Візантії і країн Сходу.</i>	
1	Витоки мистецтва Візантії	
2	Ранньохристиянські центричні храми та базиліки	
3	Прообраз ікони. Ікони ранньовізантійського періоду.	
4	Сюжети катакомбних розписів та їх символістичне тлумачення.	
5	Світське мистецтво Візантії	
6	Еволюція іконостасу	
7	Види монументального живопису Візантії	
8	Видатні пам'ятки ранньохристиянського періоду	
9	Видатні пам'ятки ранньовізантійського періоду	
10	Мистецтво візантійських провінцій	
11	Джерела з історії мистецтва Візантії	
12	Видатні дослідники мистецтва Візантії	
13	Книжна мініатюра періоду розквіту	
14	Перегородчаста емаль Візантії. Техніка, сюжети, використання	
15	Видатні пам'ятки середньовізантійського періоду	
16	Видатні пам'ятки пізньовізантійського періоду	
17	Мистецтво Нікейської імперії	
18	Печерні храми Каппадокії	
19	Пізньовізантійське мистецтво і мистецтво Західної Європи	
20	Візантійська спадщина на Балканах, Закавказзі, Росії	
21	Мистецтво Візантії в музейних зібраннях світу	
	<i>Змістовий модуль 4. Мистецтво середніх віків в Західній Європі</i>	
22	Англо-ірландська мініатюра дороманської доби	
23	Каролінгська мініатюра	
24	Мистецтво гобелену в середньовічній Європі	
25	Народні образи в мистецтві романіки	
26	«Світлофонні» і «темнофонні» розписи у Франції	
27	Декор німецьких соборів	
28	Скульптури Бенедетто Антеламі	
29	Фронталес в Іспанії	
30	Англійська мініатюра	
31	Мистецтво середньовіччя в музейних зібраннях світу	
32	Джерела з історії мистецтва середніх віків	
33	Вітражні техніки	
34	Готична книжкова мініатюра Франції	
35	Світські образи в готичній скульптурі Німеччини	
36	Зародження портрету в мистецтві готики	
37	Ретабло в Іспанії	

38	Вівтарний живопис Італії	
39	Визначні твори мистецтва інтернаціональної готики	
40	Скульптурні композиції Арнольфо ді Камбіо	

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

В межах кожного змістовного модулю передбачено рубіжні етапи контролю для здобувачів во денної форми навчання, що здійснюються під час практичних (семінарських) занять (виступи, усне опитування, тестування, самостійні роботи, конспект літературних джерел) та написання модульних контрольних робіт. Для здобувачів во заочної форми навчання формами контролю є контрольна робота та тестування. Форма підсумкового контролю кожного модулю – **іспит**.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	задовільно	64–74	D
			незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B	незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C			

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

На заняттях здобувач во має вести конспект лекцій, проявляти ініціативу стосовно навчання (наприклад, пропозиції літератури, документальних фільмів для самостійної роботи), вчасно виконувати усі завдання з курсу.

У разі відрадження, хвороби викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю або заняття може провести інший викладач кафедри.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Відвідування лекційних та практичних занять є обов'язковим. У разі пропуску занять через захворювання або інших поважних причин має бути відповідне документальне підтвердження. У таких випадках надається додаткова можливість виконати запропоновані завдання. За відсутності поважних причин матеріал опрацьовується самостійно без надання можливості виступів на практичних заняттях.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Здобувачі во зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності при написанні самостійних робіт, а також у доповідях на конференції або публікаціях.

Серія Інформаційних бюлетенів «Академічна доброчесність» за посиланням: <https://drive.google.com/drive/folders/1rx4IMRGOJdPhYbl-Y6EUcKCRd9jEeUc5?usp=sharing>.

РОЗКЛАД КУРСУ

Весняний семестр

Тиждень навчання	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
1	1-2	Лекція	Вступ до вивчення мистецтва Візантії. Ранньохристиянське мистецтво I – IV ст.	4	Усне опитування	
2	3	Лекція	Мистецтво ранньовізантійського періоду V – VII ст. Мистецтво періоду іконоборства (726–843)	4	Усне опитування	
3		Практичне заняття	<i>Мистецтво ранньохристиянської доби (III – IV ст.). Перший розквіт візантійського мистецтва – «Золота доба» Юстиніана (VI ст.)</i>	4	Виступ на семінарі	Конспект джерел
4	4-5	Лекція	Мистецтво середньовізантійського періоду IX– XII ст. Мистецтво Комніновської династії (1056–1204)	4	Самостійна робота Письмове завдання	
5		Практичне заняття	<i>Іконографічний канон у візантійському мистецтві</i>	4	Виступ на семінарі	Конспект джерел
6	6	Лекція	Мистецтво пізньовізантійського періоду. Палеологівський ренесанс	4	Усне опитування	
7	7	Практичне заняття	Візантійська спадщина у країнах східного православ'я	4	Виступ на семінарі	Конспект джерел
8	8-9	Лекція	Вступ до вивчення мистецтва середньовіччя. Дороманське мистецтво. Особливості романського стилю. Мистецтво Оттонівської імперії	4	Усне опитування	
9		Практичне заняття	<i>Середньовічна картина світу та її відбиття в образотворчому мистецтві Дороманське мистецтво Еволюція готичної скульптури. Еволюція вітражного мистецтва періоду готики.</i>	4	Виступ на семінарі	Конспект джерел

10	10, 11	Лекція	Мистецтво Франції, Німеччини періоду романіки. Мистецтво Італії, Іспанії, Англії періоду романіки	4	тестування	
11		Практичне заняття	<i>Особливості романської пластики</i> <i>Монументальний живопис періоду романіки</i>	4	Виступ на семінарі	Конспект джерел
12	12, 13, 14	Лекція	Особливості готичного мистецтва. Мистецтво Франції Мистецтво Німеччини періоду готики. Мистецтво Англії, Іспанії періоду готики	4	Усне опитування	
13		Практичне заняття	<i>Центри розвитку готично книжкової мініатюри.</i> <i>Іконографічна програма порталу готичного храму.</i>	4	Виступ на семінарі	Конспект джерел
14	15, 16	Лекція	Середньовічне мистецтво Центральної Північної Європи. Мистецтво Італії періоду готики. Проторенесанс. Інтернаціональна готика.	4	Самостійна робота Письмове завдання	
15		Практичне заняття	<i>Біблійні сюжети в мистецтві Проторенесансу.</i> <i>Історіографія історії мистецтва середніх віків в Європі.</i>	4	Виступ на семінарі Контрольна робота	Конспект джерел

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 2. Мистецтво середньовіччя

1. Мистецтво Візантії: періодизація, загальна характеристика.
2. Ранньохристиянське мистецтво.
3. Мистецтво ранньовізантійського періоду.
4. Мистецтво періоду іконоборства.
5. Мистецтво середньовізантійського періоду.
6. Мистецтво пізньовізантійського періоду.
7. Мистецтво «Золотої доби» Юстиніана.
8. Типи ранньовізантійських храмів. Візантійський хрестово-купольний храм.
9. Система декору хрестово-купольного храму.
10. Храми й мозаїки Равенни.
11. Іконографічний канон у візантійському мистецтві.
12. Іконопис Візантії.
13. Книжна мініатюра, перегородчасті емалі Візантії.
14. Вплив мистецтва Візантії на країни східного християнства.
15. Історіографія мистецтва середніх віків.
16. Мистецтво середніх віків у Західній Європі: періодизація, загальна характеристика.

17. Книжкова мініатюра раннього Середньовіччя.
18. Мистецтво Каролінгської доби.
19. Перші загальноєвропейські стилі в мистецтві: загальна характеристика.
20. Романське мистецтво: загальна характеристика.
21. Скульптура романського періоду.
22. Мистецтво готики: періодизація, загальна характеристика.
23. Система декору готичного собору.
24. Іконографічна програма порталу готичного собору.
25. Національні особливості готики у Франції.
26. Національні особливості готики у Німеччині.
27. Національні особливості готики в Англії.
28. Національні особливості готики в Іспанії.
29. Національні особливості готики в Італії.
30. Готичне мистецтво Центральної і Північної Європи
31. Живопис готики.
32. Скульптура готики.
33. Книжкова мініатюра готики.
34. Мистецтво інтернаціональної готики

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вимоги до іспиту

На іспит вноситься усна відповідь з двох теоретичних питань й одне практичне завдання з курсу (атрибуція твору).

Градація оцінювання за п'ятибальною шкалою залежить від нижчезазначених чинників:

Оцінка	Критерії оцінювання студентів
Незадовільно (2)	Здобувач/ка вищої освіти не опанував матеріал курсу, не виконана більшість завдань. Пропуски рубіжного контролю, численні пропуски на заняття.
Задовільно (3)	Здобувач/ка вищої освіти в недостатньому обсязі опанував матеріал курсу, виконані роботи мають значні недоліки; погана відвідуваність лекційних і практичних занять.
Добре (4)	Здобувач/ка вищої освіти усвідомлює зміст, проблематику завдань історії мистецтва, але допускає неточності у використанні спеціальної термінології, є помилки у письмових роботах, виконанні усних завдань.
Дуже добре (4+)	Здобувач/ка вищої освіти здатний узагальнювати й систематизувати матеріал з курсу, демонструвати асоціативні зв'язки між творами образотворчого мистецтва, стилями, національними школами; добре знає літературу з курсу. Утім допускає незначні помилки у викладенні матеріалу усно й письмово. Усі завдання курсу виконані вчасно і в повному обсязі.
Відмінно (5)	Здобувач/ка вищої освіти демонструє знання першоджерел та творів мистецтва, ерудованість у питаннях історії мистецтва, належне володіння мистецтвознавчим образно-стилістичним аналізом, уміння презентувати твори мистецтва, застосовувати одержані знання у різних курсах ОПІ «Мистецтвознавство». Усі завдання курсу виконані вчасно й у повному обсязі.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за виступ на конференції з публікацією тез за темами курсу або підготовлену ґрунтовну презентацію (проект) на практичних заняттях.
Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вдовицька О. В. Архітектура й мистецтво східного середньовіччя: Візантія, Київська Русь, арабські країни: навчальний посібник, Харків, 2010.
2. Вольський С. Мистецтво художньої емалі впродовж століть: спроба відновлення втрачених технологій у сучасній практиці художника-ювеліра. *Вісник Львівської академії мистецтв*. Вип. 27. 2015. С. 86–92.
3. Годж, С. Коротка історія мистецтва / пер. з англ. Львів, 2021.
4. Дюбі, Ж. Доба соборів. Мистецтво та суспільство 980–1420 рр. / пер. з фр. Київ, 2003.
5. Еко, У. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Собори. Лицарі. Міста / пер. з італ. Харків, 2018.
6. Коренюк Ю. Історія книжного мистецтва. Конспект лекцій. : навчальний посібник. Київ, 2021.
7. Куліш О. Образи небесних сил у монументальному мистецтві Візантії. *GLORIA BIBLIOSPHERAE (Нишката на Ариадна)*. Софія, 2016. С. 557–563.
8. Лазарев В. История византийской живописи. Москва, 1985.
9. Логвин Г. Собор Святої Софії в Києві: книга-альбом. Київ, 2001.
10. Образотворче мистецтво. Енциклопедичний словник-довідник. Київ, 2007.
11. Пуцко В. Візантійське художнє ремесло і Київська Русь. *ЗНТШ*. Т. 127. С. 16–29.
12. Степовик Д. Візантологія. Жовква, 2013.
13. Тоцька І. Мозаїки та фрески Софії Київської. Київ, 1980.
14. Фартінг Стівен. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення / пер. з англ. Київ, 2019.
15. Atroschenko, V. I.; Collins, Judith (1985). *The Origins of the Romanesque*. London.
16. Beckwith, John (1964). *Early Medieval Art: Carolingian, Ottonian, Romanesque*. Thames & Hudson.
17. Demus, Otto. (1970) *Byzantine Art and the West (The Wrightsman lectures)*
18. Demus, Otto. (2021) [1947] *Byzantine Mosaic Decoration; Aspects of Monumental Art in Byzantium* London.
19. Dodwell, C. R. (1993). *The Pictorial arts of the West, 800-1200*. New Haven.
20. Hinks, Roger (1974) [1935]. *Carolingian Art*. University of Michigan Press.
21. Hoffman, Eva R. (2007) *Late Antique and Medieval Art of the Mediterranean World*, Blackwell Publishing.
22. Calkins, Robert G. (1979). *Monuments of Medieval Art*. New Yor.
23. Cormack, Robin (1985). *Writing in Gold, Byzantine Society and its Icons*. London.
24. Cormack, Robin (1997). *Painting the Soul; Icons, Death Masks and Shrouds*. London. (1975). *Byzantine Style and Civilization*. Baltimore.

